

OVERDENKING BIJ JONA 4 – ZONDAG 31 MEI 2020 - PINKSTEREN
--

Jona gaat er eens goed voor zitten. Hij heeft Nineve het oordeel aangezegd en nu zal het gaan gebeuren. Die grote stad, symbool van machtsmisbruik en onrecht, zal ómgekeerd worden. Eindelijk gerechtigheid... Jona wil de grote bekering van mensen en dieren niet zien, zó staart hij zich blind op het slechte. Als een ramptoerist zit hij vanuit zijn geïmproviseerde tribune te kijken. Maar er gebeurt... niets. Zodra Jona in de gaten krijgt wat er aan de hand is, wordt hij kwaad, kwaad op God. Nu komt dan eindelijk de aap uit de mouw. Nu pas horen we de ware reden van Jona's vlucht voor Gods opdracht. 'Heb ik het niet gezegd? Heb ik het niet meteen al gedacht? Het wordt vast niks. Het oordeel zal wel weer niet doorgaan, want ik wíst het wel. U bent een God erbarmend, genadig en lankmoedig. Wat moet ik als profeet met zo'n God als U? Heb ik me mijn hele leven dan voor niets uitgesloofd? Ik ga nog liever dood dan dat ik in uw dienst blijf!'. Het zijn vreselijke uitspraken die Jona doet, maar het staat er echt. Ergernis, boosheid over Gods liefde. Hij vindt Gods genade stinken. Komt dat voor? Bestaat dat? Jazeker, want Jona is geen uitzondering. Die ergernis over Gods goedheid komt ook bij óns voor...

Maar nu eerst dat humoristische en tegelijk schrijnende tafereel met de wonderboom. Oftewel de Ricinus-plant met z'n grote, schaduwrijke bladeren, een plant waaruit wonderolie gewonnen wordt, vandaar de naam. God stelt een tegenvraag aan Jona: 'Is het terecht dat je zo kwaad bent?'. Dan krijgt Jona aanschouwelijk onderwijs. Wéér zet God de schepping in om Jona te bekeren. Alles en iedereen is al bekeerd, nu de profeet zelf nog. Na de scheepsbemanning, de storm, de zee, de vis, de mensen en de dieren van Nineve schakelt God nu een plant, een worm en een hete wind in. Jona is heel blij met de extra schaduw, maar ontzettend kwaad als de plant, aangevreten door de worm, verdort en hij in de hete wind en de felle zon komt te zitten. Voor de tweede keer klinkt de vraag van God: 'Is het terecht dat je zo kwaad bent?'. En Jona snapt het nóg niet. 'Ik ben verschrikkelijk kwaad en terecht!'.

Zolang hij maar schaduw heeft. Maar als ánderen - niet-Joden nog wel, buitenkerkelijken - in de schaduw van de Allerhoogste vernachten, dan is hij woedend... De woorden van God zijn ontroerend in hun eenvoud: 'Jij, Jona, hebt verdriet om die ene Ricinus-plant. Die wilde jij sparen. Die plant is een geschenk, een genadegave voor jou. Daar heb jij geen enkele moeite voor hoeven doen. Dan mag Ik, God, mijn genade toch schenken aan Nineve, die grote stad? Allemaal schepselen van Mij, waar Ik veel moeite voor heb gedaan. Meer dan honderdtwintigduizend onschuldige kinderen en zoveel argeloze dieren...'. En dan is het stil. God heeft het laatste woord, maar het einde blijft open. Bekeert Jona zich nu of niet?

Waarom is Jona eigenlijk zo kwaad? Waarom kan hij het niet hebben dat Gods liefde ook uitgaat naar andere mensen en volken? Dat komt omdat hij zich beter voelt dan de anderen, moreel hoogstaander, zuiverder, hij heeft het bij het rechte eind, hij heeft tenminste offers gebracht voor het geloof. Hij is besneden, hij heeft de Thora uit het hoofd geleerd, hij kent Gods geboden op z'n duimpje, hij is profeet in de naam des Heren, kortom hij loopt zich het heilige vuur uit de sloffen voor God. En die heidenen die zich om God noch gebod bekommeren, die bekeren zich even en het komt goed. Dat is toch niet eerlijk? Waarom heb ik, Jona, mij dan eigenlijk zoveel moeite getroost, als het ook zo gemakkelijk kan?

Het kan niet anders of Jezus denkt aan Jona wanneer hij twee gelijkenissen vertelt waarin hij deze boosheid, deze heilige verontwaardiging, aan de kaak stelt.

De gelijkenis van de verloren zoon en de barmhartige vader. Er wordt een groot feest aangericht, want de jongste zoon is er weer. 'De oudste zoon werd woedend en wilde niet naar binnen gaan'. Hij heeft altijd hard gewerkt op de boerderij, maar voor hem is nog nooit een feest gehouden. De jongste jaagt het familiebezit erdoor, komt met hangende pootjes terug en krijgt nog een feest op de koop toe ook!

De gelijkenis van de arbeiders in de wijngaard. Vanaf 's morgens vroeg tot 's avonds laat hebben ze hard gewerkt in de brandende zon. Aan het eind van de dag krijgen ze net zoveel uitbetaald als de anderen die pas ter elfder ure zijn begonnen. 'Ze gingen bij de landheer hun beklag doen', staat er dan. Ze vinden het niet eerlijk. Waarvoor hebben ze zich dan eigenlijk zo in het zweet gewerkt, als je met maar één uur werk hetzelfde verdient?

Zeg nu niet te snel dat jij natuurlijk niet zo bent, want dan maak je dezelfde vergissing als Jona: je bevestigt je eigen voortreffelijkheid en kijkt op anderen neer. Kijk eerst maar eens aandachtig in deze spiegel. Hoe zit het met mijn geloof? Herken ik iets van die ergernis over een God, die zich niets aantrekt van wat wij 'rechtvaardig' vinden, maar die met Zijn genade alle menselijke perken te buiten gaat?

Een voorbeeld. De bediening van de doop. Of het zegenen van een huwelijk. Er worden kinderen gedoopt van ouders, die je verder nooit op zondag in de kerk ziet en die ook door de week geen blijik geven van kerkelijke betrokkenheid. Hetzelfde met paren die de zegen ontvangen en die je daarvoor en daarna nooit meer ziet. Verheugen we ons als kerkmensen met hen of is er een onderstroom van ergernis?

Jezus hangt aan het kruis tussen twee misdadigers. Eén van hen vraagt: 'Denk aan mij wanneer U in uw Koninkrijk komt'. Jezus zegt tegen hem: 'Nog vandaag zul je met Mij in het paradijs zijn'. Nou ja zeg, gaat het zo makkelijk? Ik heb mij altijd ingezet voor de kerk, een forse vaste vrijwillige bijdrage betaald, vrijwilligerswerk gedaan, geloofd, getwijfeld, gestreden, geprobeerd goed te leven en ieder het zijne te geven - en dan komen die doopouders of die stelletjes of zo'n misdadiger... Waarvoor maak ik me eigenlijk nog zo druk?

God vraagt aan Jona: 'Is het terecht dat je zo kwaad bent?'. De landheer vraagt aan de arbeiders van het eerste uur: 'Zet het kwaad bloed dat ik goed ben?'. En die vraag stelt God via hen ook aan ons. Die vraag brengt ons bij de kern. Namelijk bij onze diepste motieven, onze drijfveren om te geloven en kerk te zijn. Waarom geloven we eigenlijk? Die ergernis en boosheid, dat aanstoot nemen aan Gods genade, kan er wel eens een uiting van zijn dat onze motieven niet helemaal zuiver zijn... Dat we geloven met een bijbedoeling, met een verborgen agenda... God bevraagt ons als het ware:

Vriend, vriendin. Ben je jaloers omdat ik barmhartig ben? Protesteer je tegen Mijn vergeving? Waarom eigenlijk? Omdat jij méér gedaan hebt? Omdat jij een beter mens bent en meent dat je daardoor een streepje vóór hebt? Denk je soms dat je met je geloof, je kerkelijke meelevendheid en je morele superioriteit Mijn liefde kunt verdienen? Ja, dat zou het wel eens kunnen zijn. Je denkt vanuit het oude schema van 'voor wat hoort wat', 'loon naar werken', 'beloning op grond van prestatie'. Maar dat schema doorbreek ik, God, nu juist met Mijn

liefde. Dat kun jij niet hebben, hè? Je voelt je tekort gedaan. Net alsof jij altijd zo'n goed mens bent... Alsof jij niet ook maar wat aanmoddert, alsof jij het niet ook van Mijn liefde moet hebben... Je vroeg zonet waarom je je dan eigenlijk nog zo druk maakt. Besef je wel wat voor vreugdeloze vraag dat is? Jij ziet het geloof blijkbaar als iets waar je bepaalde rechten mee verwerft, waar je iets mee kunt bereiken of verdienen. Geen wonder dat je je dan ergert als je ontdekt dat ik ook van mensen hou die er niet zoveel voor doen of die anders zijn dan jij...!

De spiegel van Jona wil ons laten zien, dat wanneer je motieven om te geloven niet zuiver zijn, als je ergens óm gelooft, dat je dan boos wordt wanneer God ook mensen liefheeft die er niets voor gedaan hebben. Dan zie je je geloof als iets waar je je op kunt beroepen, dan voel je je, net als Jona, beter dan de anderen, dan bepaal jij de maat van Gods liefde. Maar als je gelooft zónder bijbedoeling, louter en alleen uit vreugde om Zijn liefde, dan is er geen enkele reden meer om boos te worden, integendeel. Want als God met jóu genadig omgaat, dan toch zeker ook met andere mensen? Jona wil God binden aan zijn ideeën, hij denkt klein van God en daardoor negatief over de wereld. Maar God laat Zich niet binden. Zijn liefde is vrij. Hij heeft zelfs die liefdeloze, parmantige en makkende profeet lief. Zelfs voor óns, kerkmensen die soms trekken van Jona vertonen, is Hij mild en trouw...

De boodschap van het boekje Jona is een Pinksterboodschap. Verschans je in tijden van crisis niet in het eigen gelijk, in een exclusieve identiteit of nationalisme, in morele superioriteit of in waarheid in pacht hebbend geloof. Open je geest, maak je blik je zo wijd als de wereld en wees ruimhartig! Pinksteren is oorspronkelijk een vrolijk oogstfeest: pelgrims uit alle windstreken komen naar de tempel in Jeruzalem om hun vreugde en dankbaarheid te uiten over de aarde die in overvloed vruchten geeft. Tijdens dat feest wordt in een explosie van vreugde het christendom geboren: deuren en ramen vliegen open, de Geest van vreugde zet mensen in beweging, de hele wereld komt in het vizier. God is groter dan ons hart, Zijn goedheid kent geen grenzen. Hij gaat een weg met ál zijn schepselen.

Het volk van God is er ten dienste ván de wereld om ín die wereld zijn Koninkrijk gestalte te geven. Maar het is geen eenrichtingsverkeer van kerk naar wereld. Integendeel, soms kan de kerk nog veel leren van de wereld. Want de wereld is niét van God los. Er zijn telkens verrassende sporen van Zijn Rijk te ontdekken. Ook mensen die niet behoren tot de kring van Gods eigen volk kunnen iets waarmaken van Zijn bedoelingen. Zoals in het boekje Jona de zeelieden en de inwoners van Nineve, die méér van Gods liefde begrijpen dan Jona zelf.

Die Pinkstergedachte herken ik in de tekst van het prachtige lied dat Inge zo meteen gaat zingen, *'God of all the nations'*. Zijn blauwe hemel welft zich over alle volken. Het sterke van de tekst is dat de ik-figuur ontzettend veel houdt van zijn eigen land – 'Dit is mijn thuis, mijn heiligdom' - én tegelijk beseft dat er in andere landen ook mensen leven met dezelfde hoop en dezelfde dromen van een wereld vol vrijheid en vrede. Een Pinkstermens heeft een 'dubbele nationaliteit', zelfs meerdere: hij/zij is burger van het Koninkrijk Gods, Nederlander, Europeaan en Bewoner van Moeder Aarde. Zelf ben ik dan ook nog Fries... En weet je wat het mooie is? Je hoeft niet te kiezen. Ze gaan heel goed samen. Het is niet óf-óf, maar én-én.

Moge de Geest van Pinksteren ons allen de kracht van 'en' schenken: de kracht van verbinding en van vreugde.

**'This is my song, O God of all the nations' -
melodie: J. Sibelius (Finlandia); tekst: Lloyd Stone/Georgia Harkness**

This is my song, O God of all the nations,
a song of peace for lands afar and mine;
this is my home, the country where my heart is;
here are my hopes, my dreams, my holy shrine:
but other hearts in other lands are beating
with hopes and dreams as true and high as mine.

My country's skies are bluer than the ocean,
and sunlight beams on cloverleaf and pine;
but other lands have sunlight too, and clover,
and skies are everywhere as blue as mine:
O hear my song, thou God of all the nations,
a song of peace for their land and for mine.

May truth and freedom come to every nation;
may peace abound where strife has raged so long;
that each may seek to love and build together,
a world united, righting every wrong;
a world united in its love for freedom,
proclaiming peace together in one song.

Vertaling:

*Dit is mijn lied, O God van alle landen,
een lied van vrede voor landen ver weg en dat van mij;
dit is mijn thuis, het land waar mijn hart ligt;
mijn hoop en mijn dromen zijn hier, dit is mijn heiligdom:
maar andere harten in andere landen kloppen
met hoop en dromen net zo waarachtig en hooggestemd als die van mij.*

*De hemel van mijn land is blauwer dan de oceaan,
en zonlicht straalt op klaverblad en pijnboom;
maar andere landen hebben ook zonlicht, en klaver,
en de hemel is overal even blauw als die van mij:
O hoor mijn lied, Gij God van alle landen,
een lied van vrede voor hun land en dat van mij.*

*Mogen waarheid en vrijheid bloeien in elk land;
moge vrede overvloedig zijn waar zolang strijd heeft gewoed;
laat iedereen samen proberen lief te hebben en te bouwen
aan een verenigde wereld, waar al het kromme rechtgezet is;
een wereld verenigd in liefde voor vrijheid,
mensen die samen vrede uitroepen in één lied!*